

LOGISTIK FAOLIYATNI TASHKIL ETISHDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISH IMKONIYATLARI

Mirsaidov Barkamolbek Lukmonjon o'g'li
Namangan tuman "Tosh sement" MCHJ operatori

Annotatsiya

Ushbu maqolada Namangan viloyati hududining qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tashishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash va ulardan amalda samarali foydalanish masalalari muhokama qilingan. Shuningdek, shahar transportida yo'lovchi va yuklarni tashishda innovatsion texnologiyalar, Namangan viloyatidagi transport oqimlari hamda kelgusida mintaqaviy transport-logistika tizimiga intellektual transport texnologiyalarini joriy etish masalalari ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar. Yuk tahshish, transport vositasi, yuklanganlik, transport oqimi, innovatsiya.

Аннотация

В статье анализируется применение инновационных технологий при перевозке сельскохозяйственных грузов в Наманганской области и их эффективное использование на практике. А также рассмотрены вопросы инновационных технологий в перевозке пассажиров и грузов городским транспортом, транспортных потоков региона (Наманганская область) и внедрения интеллектуальных технологий перевозок в региональную транспортно-логистическую систему в перспективе.

Ключевые слова. Перевозка грузов, транспортное средство, груз, транспортный поток, инновация.

Abstract

The article analyzes the application of innovative technologies in the transportation of agricultural goods in Namangan region and their effective use in practice. Also, the issues of innovative technologies in the transportation of passengers and goods

by urban transport, the traffic flows of the region (Namangan region) and the introduction of intelligent transportation technologies into the regional transport and logistics system in the future were considered.

Key words. Transportation of goods, vehicle, cargo, traffic flow, innovation.

Kirish

Ma'lumki, yo'lovchi va yuk tashish davlat iqtisodiyotining yuksalishi va rivojlanishida ulkan rol o'ynaydi. Shu sababli, transport ehtiyojlarini eng kam xarajat bilan maksimal darajada qondirish uchun transportning barcha turlari uchun innovatsion texnologiyalarni qo'llash bugungi kunda odamlar va tovarlar har qachongidan ham tezroq va tez-tez arzonroq harakatlanishi mumkin. Biroq shahar avtomobillari, avtobus va yuk mashinalari tirbandlikda qolib ketadi [1, 2]. Kelgusida transport yuqori tezlikda harakatlanuvchi shahar va shaharlararo avtomobil yo'llarining mavjudligi, chekka hududlarning transportdan foydalanish imkoniyati, transport yo'laklarini rivojlantirish va xalqaro tashishlarni samarali tashkil etish, keng ko'lamli yuqori sifatli xizmatlar mavjudligi bilan ajralib turishi kerak, shuningdek, harakatlanuvchi tarkibning ishonchliligi va ekologik tozaligi [3].

Avtomobil transportida yo'lovchilar va yuklarni tashishning innovatsion texnologiyasi quyidagi muammolarni hal qilishga qaratilgan bo'lishi kerak: Yuqori sifatli transport xizmatlari; past xarajatlar; tovarlar va yo'lovchilarni o'z vaqtida yetkazib berish; yuklarning yuqori xavfsizligi; yo'lovchi tashish xavfsizligi va qulayligi. Hozirgi vaqtda kompyuterda modellashtirish va matematik usullar yordamida tashish jarayonini takomillashtirish katta ahamiyatga ega. Ushbu usullar yordamida yuk tashishda iste'molchilarni tashuvchilarga birlashtirish, avtomobillarni marshrutlarga taqsimlash va boshqa vazifalar muvaffaqiyatli hal qilinmoqda [4].

Asosiy qism

Transport tizimi va uning infratuzilmasi obyektlari faoliyati samaradorligini oshirishning innovatsion yo'nalishlari ham quyidagilardan iborat: yo'lovchi, moddiy, axborot va pul oqimlarining makon va vaqtdagi harakatini rejalashtirish, boshqarish, nazorat qilish va tartibga solishda logistika yondashuvlaridan

foydalanish; innovatsion mahsulotlarning hayot aylanishini ogistika boshqarish; transportda innovatsion faoliyatni logistikaga yo'naltirilgan boshqarish; yuklarni tashishda modulli yondashuvlardan foydalanish.

Hozirgi kunda transport xizmatlaridan samarali foydalanmasdan xalq xo'jaligining barcha tarmoqlarini muvaffaqiyatli rivojlantirishning imkoni yo'q. Transport ishini tashkil etish sanoat, qishloq xo'jaligi va boshqa turdagi sanoat sohalarini samarali ta'minlashni, shuningdek, aholining transportga bo'lgan ehtiyojini tizimli ravishda qondira olishi kerak. Tashishni tashkil etish va rejalashtirishga kompleks yondashuv transport xizmatlarining butun tizimida va alohida elementlarida minimal xarajatlarga erishishni talab etadi. Ushbu muammoni yechishning tashishni tashkil etishning ilgari mavjud bo'lgan texnologiyalari va usullarini zamonaviylariga almashtirmasdan imkoni yo'q [5].

Mahsulotning raqobatbardoshligi asosan uning narxi bilan belgilanadi. Bu ishlab chiqaruvchida iste'molchiga yetkazib berishgacha bo'lgan barcha transport xarajatlarini o'z ichiga oladi. Ma'limki, xalq xo'jaligida jami yuk tashishning qariyb 90 foizi o'z mollarini o'z mablag'lari hisobidan o'zining mulki bo'lgan avtotransport vositalarida tashuvchi korxonalar va tashkilotlar transporti hissasiga to'g'ri keladi. Transport ishlarini operatsion rejalashtirish uning narxini pasaytirish uchun katta zahiralarni o'z ichiga oladi. Shu munosabat bilan korxonalarining o'z yuklarini tashishni operativ rejalashtirishni takomillashtirish dolzarb.

Operatsion rejalashtirish tizimining tashkil etilishi har doim ham avtomobilda yuk tashish jarayoni ishtirokchilarining real ehtiyojlarini qondira olmaydi. Hozirgi kunda ishlaydigan usullar harakatlanuvchi tarkib parkining optimal yuk ko'tarish qobiliyatini aniqlash, texnik va ekspluatatsion ko'rsatkichlarni, shu jumladan kerakli miqdordagi transport vositalarini hisoblash, chiziqli dasturlash usullaridan foydalangan holda harakatlanuvchi tarkibni taqsimlash, harakat jadvalini tuzish kabi muayyan vazifalarni bajarish belgilangan [6].

Yuk avtomobil transporti bozor iqtisodiyotining transport ta'minotining eng muhim elementlaridan biridir. U yuk tashish hajmining qariyb 70 foizini ta'minlaydi va uning transport balansidagi ulushi doimiy ravishda o'sib bormoqda. Hozirgi kunda dunyoning 40 dan ortiq mamlakatida xalqaro yuk tashish ishlari olib borilmoqda. Ushbu bozorda 5,5 mingdan ortiq ish o'ri bilan ta'minlovchi va mamlakat byudjet

tizimining daromad bazasini yiliga 676,2 mln tonna (14,7 foiz) ortiq miqdorda oshiruvchi Respublika transport kompaniyalari mavjud. 2019- 2021 yillardagi pandimiya davrida Respublika tashqi savdo aylanma hajmining kamayishi kuzatildi. Koronavirus pandemiyasi tufayli iqtisodiy faollikning umumiy susayishi sabab 2020 yil yakunlariga ko'ra Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan tovar aylanmasi qisman, ya'ni 2019 yildagiga nisbatan 5,4 foiz pasaydi, biroq O'zbekistonning umumiy tovar aylanmasida Markaziy Osiyo davlatlari ulushi 12,4 foizdan 13,6 foizga oshdi. 2020 yilda jami yuktashuvlari hajmi 1,3 mlrd. tonna (o'tgan yilga nisbatan 104,6 foiz), yuk aylanmasi 40,1 mlrd. tonna/km.ni (101,8 foiz) tashkil etdi [7].

Rossiya temir yo'llari haydovchi ishtirokisiz yuk tashish imkonini beruvchi innovatsion texnologiyalarni joriy etishga tayyorlanmoqda. Bunday texnologiyalar mamlakat logistika va infratuzilmasini rivojlantirishning yangi bosqichiga chiqish imkonini beradi. Ayni paytda —Raqamli iqtisodiyotl dasturi normativ-huquqiy bazani tasdiqlash bosqichida. Bu yuk tashishda hujjat aylanishi, bojxona organlari bilan hamkorlik qilish kabi jarayonlarni soddalashtiradi, shuningdek, yuklarni bevosita tashishni tezlashtiradi. Jarayonlarni avtomatlashtirish tufayli kelajakda poyezdlar masofadan turib boshqariladi.

MAN Truck and Bus kompaniyasi 20 yil ichida birinchi marta transport sanoatining o'zgaruvchan talablariga izchil javob beradigan va yangi standartlarni, jumladan, haydovchilarga yordam berish tizimlari va raqamli tarmoqlarni o'rnatuvchi yuk mashinalarining mutlaqo yangi avlodini taqdim etmoqda. Yangi avlod yuk mashinalari yoqilg'ini 8 foizga tejash bilan CO₂ emissiyasini sezilarli darajada kamaytiradi. Yangi ishlab chiqilgan burilish tizimi yordamida shahar transporti harakatlanishida jiddiy baxtsiz hodisalarning oldini oladi. Shuningdek, harakatlanish vaqtida tasmalarni o'zgartirishda haydovchini qo'shni bo'laklardagi transport vositalari haqida ham ogohlantiradi.

Uyma-uy harakatini muvaffaqiyatli tashkil etish va amalga oshirish uchun butun etkazib berish jarayonini umumiy tashkil etish bilan shug'ullanadigan maxsus kompaniyaning mavjudligi talab qilinadi. Rivojlangan mamlakatlar amaliyotida aralash transportda keyingi tovarlar asosan integratsiyalashgan transport-texnologik tizimlar orqali tashiladi, ularda transportning barcha turlarining ishlashi bir-biriga

qattiq bog'langan, yuk ortish va tushirish ishlari amalda avtomatlashtirilgan, kompyuter texnikasidan keng foydalaniladi. yetkazib berish jarayonini tashkil etish. Norejim tovarlarni tashishda alohida shartlar talab etilmaydi va tajovuzkor omillarning ta'siri ushbu tovarlarning mulki yoki sifatini o'zgartirmaydi. Va rejim yuk joylarida ma'lum harorat va namlik sharoitlarini yaratishi kerak. Tez buziladigan tovarlar sifatining xavfsizligini ta'minlash uchun harorat rejimiga rioya qilish, ma'lum namlik va tashish paytida sanitariyagigiyena talablariga qat'iy rioya qilish kerak.

Jumladan, innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda quyma yuklarni tashish - bu fleksitanklardan foydalanish. Ko'rib chiqilayotgan texnologiyadan foydalanish atrof-muhitga zararli ekologik ta'sirni kamaytirish va yuklarni etkazib berish narxini pasaytirishda ifodalangan bir qator afzalliklarga ega. Flexitank - bu 20 futlik konteynerda suyuq yuklarni tashish uchun ixtisoslashgan, hajmi 24 000 litrgacha bo'lgan elastik polimer tank. Ularning qobig'i bir necha qatlamlardan iborat. Fleksitankning muhim afzalligi shundaki, mos tankni izlashning hojati yo'q. Standart 20 futlik konteynerdan foydalanish osonroq va arzonroq. Ushbu transport texnologiyasi ham cheklovlarga ega - faqat xavfli bo'lmagan va nisbatan tanlab olingan tovarlarni tashish mumkin.

Belgilangan vazn va o'lchamdagi cheklovlarga rioya qilish quyidagilar orqali amalga oshiriladi: yo'l uchastkalari va marshrutdagi ko'priklarning xususiyatlarini hisobga olgan holda, ma'lum bir yuk uchun harakatlanuvchi tarkibni tanlash; yukni transport vositasining o'qlari bo'ylab taqsimlanishini va yuk bilan transport vositasining o'lchamlariga muvofiqligini hisobga olgan holda yukni transport vositasiga to'g'ri joylashtirish.

Xulosa

o'rnida shuni aytish mumkinki, ishlab chiqilgan innovatsion texnologiya va qurilmalarni tizimli joriy etish va ulardan foydalanish ishlab chiqarish korxonasiga ham o'z oldiga qo'ygan maqsadlariga erishish imkonini beradi. Shaharda harakatlanishda tashishning texnologik jarayoni tomonidan qo'llaniladigan transport turini hisobga olish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ADABIYOTLAR

1. Tokhtaboyev M.A., Mekhmonaliyev I., MamasoliyevKh.O. Establishment of intercity transportation system. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ. – Кемерово, 2021. 13(3), – С. 770-773.
2. Тухтабаев М.А., Тургунов И.Б. Пробки на пересечении улиц Навои и Коканд. Естественнонаучный журнал «Точная наука». – Кемерово, 2022. Выпуск 129, – С. 5-8. www.t-nauka.ru
3. То'xtaboev, M.A., Mehmonaliev, I.I., Baxriddinov Q.B. Shaharlararo yuk tashish tizimini rivojlantirishning tendensiyalari. Халқаро миқёсдаги илмий-амалий конференция материаллари тўплами: Машинасозликда инновациялар, энергиятежамкор технологиялар ва ресурслардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш (НамМҚИ, 28-29 май). – Наманган, 1-қисм, 2021. – С. 121-124.
4. Солиев Х., Тухтабаев М., Тургунов З., Иномжонов Н. Организация скоростных пассажирских маршрутов. Естественнонаучный журнал «Точная наука». – Кемерово, 2022. Выпуск 129, – С. 9-11. www.t-nauka.ru
5. Normirzaev A.R., Tukhtabayev M.A., Mamirov U.X. Implementation of innovative ideas in digitization of the transport sector in namangan region / Scientific and technical journal of NamIET / NamMTIilmiy-texnikajurnali. – Наманган: НамМТИ, 2021. – 6 (3), – Б. 127-132.
6. Мамиров У., Тухтабаев М., Рахмонов Б. Важность развития проекта велодорожки в Намангане. Естественнонаучный журнал «Точная наука». – Кемерово, 2022. Выпуск 129, – С. 12-17. www.t-nauka.ru
7. Yuk tashishda innovatsion texnologiyalarni joriy etish. A.D. Nuriddinov va b.